

H. ČOSIĆ, Z. BUNTIĆ

OSVRT NA REZULTATE U PROIZVODNJI PŠENICE RODA 1984. GODINE I MOGUĆNOSTI PROIZVODNJE U 1984/85. GODINI U SR HRVATSKOJ

Poljoprivredna proizvodnja, a napose ratarska, našla se u posljednjim godinama u potpuno izmjenjenim društveno-ekonomskim uvjetima proizvodnje. Opredjeljenje našeg društva da u svojim razvojnim planovima postavi poljoprivredu da postane jedan od osnovnih strateških pravaca društvenog i privrednog razvoja daje šansu čitavom agroindustrijskom kompleksu za jedan brži i drugačiji razvoj nego što smo to imali do sada.

Društveno-ekonomske mjere koje se donose u posljednje vrijeme iz područja agrara, posebno kod primarnih ratarskih kultura (pšenica – kukuruz) idu u prilog poboljšanja materijalnog položaja primarne proizvodnje, što daje mogućnost za jednu veću i stabilniju proizvodnju poljoprivrednih proizvoda.

U sklopu poljoprivredne proizvodnje prioritet u razvoju imaju proizvodnja žitarica, industrijskog bilja, te proizvodnja mesa i mlijeka. U proizvodnji žitarica dominantno mjesto ima pšenica. Svjedoci smo da se posljednjih godina ostvaruju dosta dobri rezultati u proizvodnji pšenice, što posebno dokazuje i ova godina.

Srednjoročnim planom razvoja proizvodnje pšenice do 1985. godine u SRH predviđeno je da se proizvede 1,550.000 t pšenice, što bi zadovoljilo potrebe potrošnje u Republici i stvorilo mogućnosti da se dio tržnog viška izveze. Spomenuti nivo proizvodnje još nismo dostigli. No, i pored toga, ovogodišnji rezultati u žetvi pšenice ogroman su doprinos mjerama Dugoročnog programa ekonomske stabilizacije. Po obujmu proizvodnje ova godina se uvrstila u red najuspješnijih godina u proizvodnji pšenice u našoj Republici i to: 1974. g. – 1,416.370 tona, 1976. g. – 1,342.980 tona, 1983. g. – 1,318.830 tona i 1984. g. – 1,257.686 tona pšenice. To je u svakom slučaju ohrabrujuće i za proizvođače, a isto tako i za zajednicu u cjelini, jer će takvom proizvodnjom biti zadovoljene društvene potrebe u tom proizvodu.

Iz prikaza rezultata po regijama vidljivo je da je ostvarena rekordna proizvodnja pšenice, kao i prinosi po jedinici površine. Realizacijom proizvodnje pšenice od 6,5 t/ha na društvenom sektoru Slavonije i Baranje u vremenski nepovoljnoj godini konačno je dostignut cilj, kojem se težilo gotovo pune dvije decenije.

Rekordan prosječni prinos, koji nije bio još do sada ostvaren pokazuje da je sadašnja koncepcija proizvodnje, usvajanja i dosljednog provođenja pojedinih elemenata tehnologije, bila ispravna i da sadašnja tehnološka rješenja pružaju solidnu osnovu za konstantno dizanje i realizaciju proizvodnje na višoj razini, bez obzira na klimatski fenomen godine.

Istina u godini koju analiziramo nisu u početku proizvodnje vremenske prilike bile naklonjene pšenici. To je uvjetovalo da su neposredno pred žetvu procjene uroda od strane stručnih institucija i stručnjaka bile skeptične i upućivale su na daleko manji urod, nego što je ostvaren. Sjetva pšenice u jesen 1983. godine obavljala se u uvjetima s malo oborina, što se naročito negativno odrazilo u regiji Slavonije i Baranje. Usjevi nisu ušli

Prof. dr HRVOJE ČOSIĆ
Dipl. ing. ZVONKO BUNTIĆ
PRIVREDNA KOMORA HRVATSKE, Z A G R E B

*PREGLED PROIZVODNJE PŠENICE U SR HRVATSKOJ
OD 1971. DO 1984. GODINE*

Tabela 1.

Godina	Požete površine ha			Ostvareni prihod dt/ha			Postignuta proizvodnja vagona		
	Ukupno	društveni sektor	individ. sektor	Prosječni	društveni sektor	individ. sektor	Ukupno	društveni sektor	individ. sektor
1971.	403.000	95.000	308.000	30,3	45,2	25,6	121.468	42.832	78.636
1972.	394.000	99.000	295.000	25,8	45,3	19,3	101.708	44.963	56.745
1973.	347.000	73.000	274.000	28,5	44,8	24,1	98.865	32.830	66.035
1974.	394.000	103.000	291.000	35,9	55,3	29,0	141.637	57.162	84.475
1975.	293.000	60.000	233.000	26,7	40,5	23,2	78.277	24.279	53.998
1976.	369.000	98.000	271.000	36,3	56,9	28,9	134.298	56.044	78.252
1977.	343.000	91.000	252.000	34,1	50,7	28,1	117.058	46.236	70.822
1978.	367.000	102.000	265.000	31,5	45,4	26,2	115.714	46.190	69.524
1979.	335.000	96.000	239.000	31,0	48,4	23,8	103.918	47.070	56.848
1980.	342.015	96.020	245.995	32,8	46,3	27,5	112.078	44.421	67.587
1981.	282.944	79.823	203.171	30,3	45,2	24,5	85.949	36.088	49.861
1982.	334.502	99.361	235.141	36,2	51,1	29,9	121.150	50.779	70.371
1983.	324.309	101.897	222.412	40,7	58,1	32,7	131.883	59.160	72.723
1984.	320.067	104.426	215.641	42,4	60,9	33,4	135.768	63.690	72.079

POŽETE POVRŠINE PŠENICE I OSTVARENI PRINOSI PO ha U 1984. U SRH

Tabela 2.

DPZ	Društveni Prinos sektor u t/ha		Ukupno t	Individ. sektor u ha	Prinos t/ha	Ukupno t	Ukupno ha	Ukupno tona	Prosječ. prinos t/ha
Z.O. Bjelovar	11.732	5,28	62.032	50.539	3,20	163.304	62.271	225.336	3,61
" Gospić	170	3,00	510	2.629	2,13	5.604	2.799	6.114	2,18
" Karlovac	115	2,97	341	16.061	1,90	30.573	16.176	30.914	1,91
" Osijek	80.565	6,44	519.104	63.198	4,46	282.054	143.763	801.158	5,57
" Rijeka	1.177	3,87	4.559	11.255	2,63	29.553	12.432	34.112	2,74
" Sisak	2.623	4,57	11.995	16.857	2,81	47.422	19.480	59.417	3,05
" Split	1.085	3,83	4.156	14.439	1,96	28.395	15.524	32.551	2,09
" Varaždin	1.876	4,80	9.003	14.401	3,59	51.801	16.277	60.804	3,73
.. Zagreb	5.083	4,96	25.198	26.262	3,10	82.082	31.345	107.280	3,42
SRH	104.426	6,09	636.898	215.641	3,34	720.788	320.067	1357.686	4,24

Podaci Republičkog zavoda za statistiku.

u zimu dovoljno razvijeni, pa je i to bio jedan od razloga da neće odoljeti dosta oštroj i dugoj zimi. Proljeće je također bilo dosta sušno bez dovoljno oborina, tako da je pšenica nakon prezimljenja vrlo sporo se razvijala sve do početka četvrtog mjeseca, kad su počele kiše. Dovoljno oborina u kasnijim fazama razvoja pšenice ipak je bilo presudno da se neiskorištena hranjiva aktiviraju i tako pozitivno utiču na daljnji razvoj usjeva. Ovdje treba posebno naglasiti ulogu kvalitetnih sorata pšenice i njihov genetski potencijal, koji je odigrao značajnu ulogu u ostvarenju ovakvog rezultata u proizvodnji, što se treba prvenstveno zahvaliti našim istraživačima, selekcionerima, kao i institucijama koje se bave znanstvenim istraživanjima na ovom području.

No, treba naglasiti, da je kroz cijelo minulo razdoblje, počevši tamo od introdukcije inozemnih sorata, kada je zapravo i počeo proces intenzifikacije proizvodnje i kada su za te godine dobiveni zapanjujući prinosi, da je u kasnijim godinama dolazilo do osjetnih oscilacija, pa i ozbiljnih padova prosječnih prinosa. Pad proizvodnje je bio naročito naglašen u suviše kišnim godinama, dok je u sušnim u pravilu dobivena relativno visoka proizvodnja. Ako se tome doda činjenica da se proizvodnja pšenice u SRH u većem procentu odvija na neuređenim površinama naročito na društvenom sektoru u području Posavine, Pokuplja, donje Podravine i bjelovarske regije, onda se sa sigurnošću može reći da je postignut rezultat iznad svih očekivanja s najvećim prosječnim prinosom po jedinici površine do sada u našoj Republici od 4,24 t/ha.

Ovaj momenat je bio od presudnog značaja pri orijentaciji na detaljno hidrotehničko uređenje zemljišta, jer je nesaniran vodni režim postao limitirajući faktor za višu proizvodnju. U prilog ovome govore podaci sa PIK-a Belje, gdje proizvodnja na prirodno idealnom procjednom zemljištu nije u posljednjim godinama padala ispod 6,0 t/ha, kao ni na adekvatnim površinama IPK-a Osijek i Vukovara.

Na PIK-u Vinkovci, koji je prvi od slavonskih kombinata krenuo na hidrotehničku sanaciju oraničnih površina, je odmah nakon instaliranja cijevne drenaže dignuta proizvodnja na rang Belja, što je bila najočitija potvrda ispravnosti ove investicije.

Na ostalim kombinatima, koji su zbog pomanjkanja finansijskih sredstava kasnije krenuli u ovaj zahvat, je također bilo evidentno dizanje proizvodnje na svim dreniranim površinama, pogotovo na lokalitetima koji su stoljećima bili pod režimom prekomjernog navlaživanja. Potvrda ovome je i ovogodišnji najsvježiji primjer na PIK-u Đakovo (OOUR Trnava) gdje je na jednom lokalitetu od ukupno 485 ha zasijane pšenice 308 ha bilo na dreniranim, a 177 ha na nedreniranim površinama. Prosječan prinos na dreniranim tablama iznosio je 7,60 t/ha, a na nedreniranim svega 5,88 t/ha sa istom sortom i istom tehnologijom.

Slične primjere možemo iznijeti i sa lokaliteta na kombinatima Županja, Slavonski Brod, Kutjevo, Orahovica, Valpovo i sl. Iz ovih primjera nedvojbeno izlazi zaključak, da hidrotehničko uređenje oraničnih površina ima prioritet pred svim ostalim investicijama i da agrokompleks mora imati trajnu orijentaciju na ovu osnovnu i nezamjenjivu mjeru za dizanje i stabilizaciju proizvodnje na višoj razini.

Za našu Republiku je ovaj momenat od izuzetnog značaja, jer time i zapadnije područje, a ne samo istočni dio Slavonije i Baranje postaje siguran i vrlo ozbiljan proizvođač pšenice. To uostalom i ovogodišnji prinosi iznad 6,0 t/ha na zapadnim kombinatima najbolje potvrđuju, što je još jedan znak da se i na siromašnim pseudoglejnim tlima može dobiti visoka proizvodnja onog momenta, kada se iz oraničnog profila odstrani suvišna voda. Za zapadnije područje treba naglasiti još i to, da bi regulacijom vodnog režima ono postalo siguran proizvođač i u uvjetima najizrazitije suše, jer na ovom području suša nikad nije bila takvog intenziteta, pogotovo ne u jesenskom razdoblju, da bi ugrožavala proizvodnju u onoj mjeri, kako je to često slučaj u uvjetima Vojvodine.

Prema tome, pomicanje pšenične granice na zapad bi osim aspekta veće produkcije bilo interesantno i sa aspekta oslobađanja površina u Slavoniji i Baranji za veću proizvodnju industrijskih kultura, specijalno za uljarice i šećernu repu.

Očito da ovim zadacima u brzom saniranju zemljišta agrar sa svojom vlastitom akumulacijom nije u stanju udovoljiti, te je potrebno šire angažiranje akumulacije iz cijele privrede, kako bi što prije došle do izražaja komparativne prednosti koje ova grana ima.

Za ostale faktore proizvodnje, koji u ovome momentu mogu bitnije utjecati na visinu prinosa, može se reći, da se situacija u mnogome izmjenila i da se pozicija pšenice sa aspekta većeg broja dobrih predusjeva, koji rano napuštaju tlo, bitno izmjenila u odnosu na ranije razdoblje, kada je u strukturi predusjeva dominirao kukuruz. Povećanjem sjetve uljarica, a napose soje, kao i povećanjem sjetve drugih industrijskih kultura, koje ranije napuštaju tlo, stvorena je mogućnost daleko bolje mehaničke obrade, kao i sjetve u najoptimalnijim rokovima.

Ova dva elementa su od limitirajućeg značaja za visinu prinosa i zahvaljujući tome danas manje više svi kombinati završavaju sjetvu do 10. studenog, dok se ranijih godina redovno produžavala do kraja mjeseca. Prema tome sa tehnološke strane može se pružiti najintenzivnija obrada, jer za to postoje i tehnička sredstva i tehnološka rješenja, kojima se već u samom startu može stvoriti solidna osnova za visoku proizvodnju.

No i pored idealne mehaničke obrade, kako osnovne, tako i finalne pred sjetvu, gnojdba mineralnim gnojivima sa adekvatnim vrstama i količinama sinhroniziranim sa zahtjevima pšenice u pojedinim etapama rasta i razvoja, ima dominantnu ulogu i u našim zemljišno-klimatskim uvjetima, ništa se ne može reducirati, a da se štetno ne odrazi na visinu prinosa. I ova proizvodna godina, kao i niz prošlih su potvrdili ovu tehnološku mjeru, jer svugdje tamo, gdje je izostala samo jedna prihrana, bez obzira na to što je u osnovnoj gnojdbi dana visoka doza dušika kroz ureu ili NPK-a gnojiva, došlo je do drastičnog pada visine prinosa.

Iz iznešenog proizlazi da se u slučaju dosljednog provođenja pune agrotehnike može realizirati 6,0 t/ha pa i više i u vremenski lošijim godinama, jer danas za to postoje tehničko-tehnološka rješenja, a novo kreirane domaće sorte pšenice visokog potencijala daju realnu osnovu za tu visinu prinosa na svim proizvodnim površinama društvenog, a i dobrog dijela privatnog sektora.

Ipak razlike u ostvarenim prosječnim prinosima među regijama su dosta izražene. Značajno je konstatirati da su regije, koje su agromelioracijama i detaljnim uređenjem (drenažom) zemljišnih površina osposobile veći dio oraničnih i sjetvenih površina za stabilniju proizvodnju ostvarile i bolje rezultate u proizvodnji pšenice. To se posebno odnosi na regiju Slavonije i Baranje, koja je na tim programima i njihovoj realizaciji najviše napravila. (Drenirano je i uređeno cca 40.000 ha površina.)

Karakteristično je spomenuti da su regije brdsko planinskog područja a to su Z.O. Gospić, Karlovac, Rijeka i Split i ove godine ostvarile dosta nizak prosječni prinos po jedinici površine. U spomenutim regijama je bilo zasijano pšenicom 46.931 ha i dobiven prosječni prinos od 2,2 t/ha. Kako je vidljivo površine nisu male, ali su prinosi niski. U tim područjima pšenica se uglavnom sije na individualnom sektoru uz dosta ekstenzivnu tehnologiju, što znači da se suvremene i visokoproduktivne sorte nedovoljno primjenjuju u proizvodnji pšenice, a i gnojdba je neadekvatna, istina nekad zbog neznanja, a u posljednje vrijeme i zbog nedostatka umjetnih gnojiva na tržištu. Procentualno učešće spomenutih regija u ukupnoj ovogodišnjoj sjetvi pšenice u SRH iznosi 14,6%, a ukupna proizvodnja pšenice na ovim područjima iznosi u ovoj godini 7,63% od ukupne proizvodnje u Republici.

Regije sjeverozapadnog područja Republike (Bjelovar, Sisak, Zagreb i Varaždin) imale su zasijano i požnjeveno ukupno 129.373 ha pšenicom i proizvele ukupno 452.837 t pšenice s prosječnim prinosom od 3,5 t/ha. U društvenom sektoru spomenutih regija je bilo zasijano i požnjeveno 21.314 ha, što iznosi 16,4 % od ukupno zasijanih površina

s prosječnim prinosom od 5,07 t/ha. Očito je da je participacija društvenog sektora u sjetvi pšenice na ovim regijama dosta niska, no proizvodnja je na tim površinama veća od prošlogodišnje izuzimajući regiju Sisak, gdje je ostvaren niži prinos na društvenom sektoru od prošlogodišnjeg. Važno je spomenuti da regije sjeverozapadnog dijela Republike participiraju u ukupno požnjevenim površinama pšenice u ovoj godini sa 40,4% od ukupno požnjevenih površina u Republici, što je vrlo visok procenat, dok im ovogodišnja proizvodnja pšenice iznosi 33,3% od ukupne proizvodnje pšenice u Republici. Iz podataka se jasno vidi da su mogućnosti za povećanje proizvodnje velike uz svakako suvremeniju tehnologiju, odgovarajući sortiment i dr.

Slavonsko-baranjska regija je ostvarila prosječni prinos od 5,57 t/ha što predstavlja rekordni prosječni prinos u toj regiji. To se postiglo prije svega primjenom intenzivne tehnologije, većih ulaganja po jedinici površine, te optimalnim izborom sortimenta, koji je u tom području dao najbolje rezultate. Ne može se reći da je i u ovoj regiji bilo u izobilju umjetnih gnojiva u sjetvi, a naročito u vrijeme prihrane pšenice, ali su se faktori proizvodnje našli bliže optimumu u odnosu na druge regije, pa je i uslijedio bolji rezultat. Društveni sektor ove regije participirao je u sjetvi pšenice sa 56 % od ukupno zasijanih površina pšenicom u ovoj regiji i ostvario prosječni prinos od 6,44 t/ha, što predstavlja izvanredan rezultat, a i ogroman doprinos zadovoljenju društvenih potreba u pšenici i prerađevinama u cjelini. Valja napomenuti da regija Slavonije i Baranje u ovoj godini participira u ukupnoj proizvodnji pšenice u našoj Republici sa 59 %, a sa požnjevenim površinama 44,9 %. Posebno treba naglasiti da u ovoj regiji pored većeg učešća društvenog sektora u sjetvi, te uređenijih površina, postoje jači stručni timovi u kombinatima, kao i u kooperaciji, što je u svakom slučaju i veća garancija za postizanje boljih rezultata u proizvodnji, te primjeni suvremene tehnologije.

Trenutno nas najviše treba zabrinjavati činjenica da su razlike u prinosima između društvenog i individualnog sektora jako izražene i iznose u ovoj godini u SRH 2,75 t/ha. Ovaj podatak jasno ukazuje na nužnost intenziviranja proizvodnje na individualnom sektoru.

Međutim ima primjera da se i na individualnom sektoru postižu vrlo dobri rezultati, vrijedni svake pažnje. Posebno tu treba istaći proizvođače takmičare, od kojih su neki već prije nekoliko godina prešli granicu proizvodnje od 8 t/ha pšenice.

Posebno treba istaći dvojicu proizvođača koji su ove godine prešli i granicu od 9 t/ha, a to su Nikola Mijatović iz Tenja sa sortom Slavonija koji je na površini od 2 ha postigao prinos od 9,5 t/ha, a Ilija Mirčetić iz Komletinaca sa sortom Zlatna dolina na površini od 2,5 ha je postigao 9,02 t/ha.

Svi ovi podaci o visini prinosa po jedinici površine govore o velikim ali neiskorištenim proizvodnim potencijalima individualnog sektora. Uz bolju organizaciju proizvodnje, u čemu ugovorena, odnosno društveno organizirana proizvodnja treba da predstavlja oslonac, gdje su vrlo brzo moguća povećanja proizvodnje po jedinici površine. To bi dalo mogućnost da se postepeno mijenja struktura sjetve, odnosno omogućilo bi smanjenje površina na individualnom sektoru pod pšenicom u korist krmnog i industrijskog bilja, što bi bio i kvalitativan skok.

Da bi ostvarili ovakve planove mora se računati i sa povećanim ulaganjima, jer je poznato da su niski prinosi, pored ostalog (neuređeno zemljište itd.), posljedica niskih ulaganja. Na individualnom sektoru se troši u prosjeku pet puta manje mineralnih gnojiva po hektaru, nego na društvenom sektoru, ili kod takmičara-rekordera. Osim toga na individu-

alnom sektoru se zasijava kvalitetnim sjemenom na svega oko 40 posto površina, a oko 30 posto površina još uvijek se sije ručno, što je nekvalitetno i rekao bih nedopustivo u sadašnje vrijeme. Ovo su razlozi koji i u ovom trenutku nameću potrebu da se skrene pažnja da se iznađe najpovoljnije rješenje u prometu sjemenskom pšenicom (regres – najpovoljnija zamjena i sl.), kako bi se sijala samo ona koja je najkvalitetnija i odgovara pojedinom kraju.

U posljednjih 10 godina (1974–1984. g.) ukupne površine pod pšenicom su smanjene za 75.000 ha. Društveni sektor je u tom razdoblju povećao sjetvu pšenice za 1.600 ha, a individualni smanjio za 76.600 ha.

Uspješnim pripremama i obavljanju zakašnjele i vrlo duge žetve u iznimno teškim uvjetima (česte kiše) pridonijeli su:

- dobra organiziranost OUR-a, zadružnih i organizacija kooperanata, te uske suradnje sa individualnim proizvođačima i vlasnicima kombajna uz veliko zalaganje radnih ljudi i stručnjaka;

- puna suradnja svih činilaca angažiranih u poslovima oko žetve i to počevši od direktnih izvršilaca, preko koordinatora u R.O., SOUR-a, općinama, zajednicama općina, na nivou Republike;

- primjerna organizacija prihvata, sušenja, smještaja, obračuna preuzete pšenice i pravovremena isplata otkupljenih količina od strane žitarsko-mlinskih organizacija, zadružnih i organizacija kooperanata.

Pripremljenost, organiziranost sa razrađenim konkretnim zadacima i veća odgovornost svih činilaca angažiranih na poslu oko žetve i otkupa tržišnih viškova pšenice, rezultirala je, uz veću proizvodnju od očekivane i primjernim rezultatima u otkupu.

Prema izvještaju koordinacionih tijela po zajednicama općina zaključno sa 20.8. ove godine ukupno je u SRH otkupljeno 926.333 tona pšenice ili 68,2% od ukupne proizvodnje. U ovim količinama sadržano je 88.000 tona sjemenske pšenice, što znači da ostaje raspoloživo za potrošnju ukupno 838.333 tona. U ovim količinama pšenice društveni sektor učestvuje sa 560.220 t ili 66,8 %, a individualni sa 278.113 tona ili 33,2 % od ukupno otkupljenih količina pšenice u Republici. Prvi plan otkupa merkantilne pšenice od 700.000 t prebačen je za 19,76 %, a korigirani od 800.000 t za 4,79 %.

Kako je vidljivo iz podataka u tabeli, sve regije nisu pokazale podjednaku aktivnost u otkupu što se jasno uočava kroz navedene procenete otkupa u odnosu na plan.

Kako se otkup nastavlja u individualnom sektoru sve do nove žetve (1985. g.) može se kroz zamjenu ili druge vidove suradnje sa individualnim sektorom očekivati još najmanje 25–40.000 t pšenice. Realizacijom naprijed navedenih dodatnih količina otkupilo bi se od individualnih proizvođača 40 kg od svakih 100 kg proizvedene pšenice. Otkup od individualnih proizvođača kreće se od 37 kg/ha (Z.O. Split) i 44 kg/ha (Karlovac) do 2.850 kg/ha (Z.O. Osijek). Prema tome tržišnost pšenice od individualnih proizvođača u spomenutim regijama kreće se od 1,21 % (Split) i 1,85 % (Karlovac) do 63,4 % (Z. O. Osijek).

Iz svega iznešenog može se zaključiti sljedeće:

1. U Republici smo dostigli nivo proizvodnje pšenice koji zadovoljava potrebe potrošnje i osigurava da se dio tržišnog viška izveze.

2. Razlike u postignutim prinosima, kako među regijama, tako i među sektorima su još dosta velike što nas upućuje na činjenicu da se posebno na individualnom sektoru pro-

REZULTATI OTKUPA PŠENICE U 1984. GODINI
PO ZAJEDNICAMA OPĆINA SA 20. 8. 1984. g.

Tabela 3.

SRH I REGIJA	Sektor vlasništva	Plan otkupa tržnih viškova u tonama	Otkupljeno tržnih viškova – tona	Ostvaren otkup
SRH	– društveni	509.500	648.273	127,2
	– individualni	290.500	277.828	95,6
	– ukupno	800.000	924.956	115,8
1. Bjelovar	– društveni	56.912	64.506	113,3
	– individualni	69.000	57.769	83,7
	– ukupno	125.912	122.275	97,1
2. Karlovac	– društveni	280	300	107,1
	– individualni	2.500	434	17,4
	– ukupno	2.780	734	26,4
3. Osijek	– društveni	399.238	526.633	132,0
	– individualni	177.082	183.358	103,5
	– ukupno	576.320	709.991	123,4
4. Rijeka	– društveni	4.384	4.384	100,0
	– individualni	4.048	2.039	50,4
	– ukupno	8.432	6.423	76,2
5. Sisak	– društveni	11.900	11.828	99,4
	– individualni	7.250	7.132	98,4
	– ukupno	19.150	18.960	99,0
6. Split	– društveni	5.000	5.005	100,1
	– individualni	500	453	90,6
	– ukupno	5.500	5.458	99,2
7. Varaždin	– društveni	8.440	9.309	110,3
	– individualni	15.820	13.623	86,1
	– ukupno	24.269	22.932	94,5
8. Zagreb	– društveni	23.196	26.200	112,9
	– individualni	14.000	13.000	92,8
	– ukupno	37.196	39.200	105,4
9. Gospić	– društveni	150	108	72,0
	– individualni	300	20	6,7
	– ukupno	450	128	28,4

Napomena: U ukupnim količinama otkupljene pšenice sadržano je 88.000 t sjemenske pšenice.

izvodnja pšenice mora u većem stupnju intenzivirati, kroz veća ulaganja, primjenu visokorodnih sorta i dr. (Razlika između društvenog i individualnog sektora iznosi 2,75 t/ha).

3. Osigurati na vrijeme neophodne reprodukcijske materijale i opremu, što u posljednjih nekoliko godina znatno zaostaje za potrebama proizvodnje, kako pšenice tako i drugih kultura.

4. Intenzivirati radove na agromelioracijama, te detaljnom uređenju (drenaži) zemljišta, kako bi se što prije stabilizirala proizvodnja i postigli veći prinosi.

5. Obzirom da na dobrom dijelu regija prisutnost struke nije dovoljna, a što se vidi kroz ostvarene rezultate u proizvodnji, neophodno je oformiti stručnu službu u skladu sa potrebama pojedinih radnih organizacija, zadružnih i organizacija kooperanata.

6. Neophodno je ići na ugovaranje proizvodnje sa individualnim proizvođačima na znatno većim površinama nego do sada, kako bi se tržišnost pšenice sa individualnog sektora povećala.

7. Jedan od bitnih činilaca stabilizacije proizvodnje pšenice je i utvrđivanje odgovarajućih odnosa odnosno pariteta cijena poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, a posebno pariteta pšenica-kukuruz, koji je u ovoj, pa i prošloj godini napravio velike poremetnje na tržištu.

8. Intenzivirati istraživanja na selekciji pšenice, kako bi se dobile još rodnije i otpornije sorte što bi umanjilo djelovanje klimatskog faktora, te povećali prinosi po jedinici površine. U tom smislu bi bilo neophodno utvrditi potrebna materijalna sredstva i izvore financiranja ovakvih istraživanja. Posebno treba naglasiti da za brdsko planinsko područje nemamo dovoljno sorta, pa se u tom području sije sjeme starih sorta koje daju niže prinose.

PLAN JESENSKE SJETVE

U posljednje vrijeme je na području Republike uočena znatno življa ukupna društvena aktivnost oko boljeg iskorištavanja obradivih, a naročito oraničnih površina. Kao rezultat tih napora ostvaren je u prvom redu relativan porast sjetvenih površina, dok se s druge strane primjećuje tendencija usporavanja pada ukupnih oraničnih površina.

Krupni zadaci koji predstoje poljoprivrednim organizacijama i individualnim poljoprivrednicima u 1985. godini u smislu povećanja proizvodnje hrane, a naročito proizvodnje osnovnih poljoprivrednih proizvoda uvjetuju jasnu programsku orijentaciju, kako u jesenskoj sjetvi u 1984. godini, tako i u proljetnoj sjetvi 1985. godine.

Programska orijentacija utvrđena društvenim dogovorima osim zadovoljavanja potreba potrošnje žitarica postavlja prioritetno povećanje proizvodnje uljarica i šećerne repe, kako bismo se što prije oslobodili dosadašnjeg nužnog uvoza ulja i šećera.

Udio sjetve najvažnije jesenske kulture pšenice u ukupnoj strukturi sjetve ostaje u granicama dosadašnjih kretanja (63,6 %). Planom je predviđena proizvodnja pšenice na nivou zadovoljenja potrošnje u Republici.

Materijalne pretpostavke za izvršenje programa poljoprivredne proizvodnje u 1984/85. godini:

Sjeme

Za potrebe jesenske sjetve 1984. i proljetne sjetve 1985. godinu ocjenjuje se da će biti osigurane dovoljne količine sjemena pšenice, raži, ječma, zobi, uljane repice, kukuruza, šećerne repe, te soje i suncokreta. Međutim i ove godine će nedostajati nekih vrsta sjemena krmnog i povrtnog bilja. Navedeni nedostatak sjemena krmnog bilja i povrća nabavit će se većim dijelom iz drugih republika i pokrajina, a manji dio će se uvesti.

PRELIMINARNI PROGRAM SJETVE 1984/85.

Tabela 4.

Kultura	Sektor proizvodnje	Ostvarena jesenska sjetva 1983.	Plan sjetve 1984. g.	INDEX 1984/83.
1. Pšenica	– društveni	104.672	103.000	98,4
	– individualni	214.391	212.000	98,9
	– ukupno:	319.063	315.000	98,7
2. Raž ozima	– društveni	1.830	1.900	103,8
	– individualni	4.881	4,900	100,4
	– ukupno:	6.711	6.800	101,3
3. Ječam ozimi	– društveni	16.517	16.000	96,9
	– individualni	21.537	22.000	102,1
	– ukupno:	38.054	38.000	99,9
4. Ostale ozime kulture	– društveni	21	20	95,2
	– individualni	2.433	2.000	82,2
	– ukupno:	2.454	2.020	82,3
5. Uljana repica	– društveni	18.962	24.600	129,7
	– individualni	247	400	161,9
	– ukupno:	19.209	25.000	130,1
6. Ostala jesenska sjetva	– društveni	2.708	1.600	59,1
	– individualni	15.295	12.300	80,4
	– ukupno:	18.003	13.900	77,2
7. Stora sjetva (djet. + lucerna)	– društveni	3.983	4.080	102,4
	– individualni	95.502	90.200	94,4
	– ukupno:	99.485	94.280	94,8
UKUPNO pod usjevima u jesen	– društveni	148.693	151.200	101,7
	– individualni	354.286	343.800	97,0
	– ukupno:	502.279	495.000	98,4

Umjetni gnoj

Povećani obujam sjetve i nastavak procesa intenzifikacije proizvodnje traži i primjenu većih količina umjetnih gnojiva. Za potrebe jesenske sjetve u 1984. godini potrebno je osigurati 320.000 t umjetnog gnojiva, i za proljetnu 500.000 t, odnosno ukupno za ekonomsku 1984/85. g. za SRH 820.000 t gnojiva. Obzirom da INA-Petrokemija Kutina (kao i ostale tvornice umjetnih gnojiva u Jugoslaviji) u posljednje vrijeme posluje s velikim gubicima, postavlja se pitanje kako osigurati potrebne količine umjetnih gnojiva za jesensku i proljetnu sjetvu.

Rješenje ovog pitanja može se očekivati u prijedlogu SIV-a prema kojem se povećavaju prodajne cijene umjetnih gnojiva za 22 %, dok bi republike i pokrajine trebale uvesti kompenzaciju proizvođačima umjetnih gnojiva. One su to i učinile u visini 17,5 %, ali samo za drugu polovicu godine, dakle od 1. 7. 1984. godine. To je nedostatno i ne rješava problem ekonomskog položaja proizvođača umjetnih gnojiva, a u širem smislu proizvodnje hrane, te bi trebalo podržavati prijedlog da se kompenzacija uvede za cijelu godi-

nu (od 1. 1. 1984.) i to u visini od 25 %. Regres za umjetna gnojiva je potreban za jedno duže vremensko razdoblje (barem u slijedećem srednjeročnom razdoblju), jer je poznato da cijena reprodukcionog materijala najdirektnije utječe na cijenu osnovnih poljoprivrednih proizvoda, a time na životni standard radnih ljudi. Osim toga relativno pristupačna cijena umjetnih gnojiva treba da potencira potrošnju i primjenu kod individualnih proizvođača, koja je u prosjeku mala, što bi se dakako pozitivno odrazilo u visini proizvodnje.

Posebna je teškoća kako osigurati deviznu participaciju za uvoz sirovina za proizvodnju umjetnih gnojiva. Kao što je poznato, po Društvenom dogovoru o osiguranju deviza za plaćanje prioritnog uvoza određenih proizvoda i repromaterijala u 1984. godini na jedinstvenom jugoslavenskom tržištu (Sl. list SFRJ 13/84.) i na temelju SAS-a zaključenog na razini Jugoslavije potrošači umjetnih gnojiva – OUR-i poljoprivrede bi trebali osigurati 37,5 US \$ devizne participacije po toni gnojiva. Međutim, zbog sporijeg ostvarivanja direktnog izvoza poljoprivredno prehrambenih proizvoda (veći dio se realizira putem kompenzacije i nešto kroz malogranični promet) sporije pritječe devizni priliv u konvertibilnim devizama po osnovi 20 % usmjerenih deviza za proizvodnju umjetnih gnojiva. Na taj način dodatna obaveza za deviznu participaciju OUR-a poljoprivrede postaje veća. Otkup deviza od Narodne banke Jugoslavije u visini 42 mln US \$ je u toku. Raspodjela na prava otkupa deviznih sredstava na tvornice umjetnih gnojiva je već izvršena. Što će u ovoj situaciji znatno pomoći kontinuiranu proizvodnju u tvornicama.

Sredstva za zaštitu bilja

Za jesensku i proljetnu sjetvu potrebno je osigurati ukupno 12 tona raznih pesticida za koju količinu je potrebno osigurati 23 mln US \$ za uvozne komponente. Kako kod umjetnih gnojiva, tako i kod zaštitnih sredstava individualni sektor ostaje dobrim dijelom nepokriven u smislu snabdjevenosti. Zato treba tražiti načina da se ovaj sektor organizira, kako bi njegovi tržišni viškovi postali čvrst elemenat odnosno garancija za dobru snabdjevenost umjetnim gnojivima i zaštitnim sredstvima. Inače, što se tiče zaštitnih sredstava za jesensku sjetvu, ocjenjuje se da tu neće biti većih poteškoća.

Gorivo

Za potrebe jesenske sjetve u 1984. godini treba osigurati cca 65.000 tona plinskog ulja. Bitno je utvrditi da se poljoprivredi osigura prioritet u snabdjevanju gorivom u fazama najintenzivnijih radova u jesen.

Mehanizacija i rezervni dijelovi

Kao što je poznato, na temelju Društvenog dogovora je za 1984. godinu Narodna banka Jugoslavije osigurala za jesensku sjetvu u 1984. godini 2 mln US \$ za nabavu rezervnih dijelova, guma i remenja, s tim da organizacije osiguraju vlastito učešće u deviznim sredstvima i to u omjeru 1:1, tako da će i na razini Republike problem rezervnih dijelova i guma biti nešto ublažen.

Nadalje uočen je proces izmjene strukture traktorskog i kombajnskog parka. Sve se više nabavlja domaća oprema, međutim ostaje problem pogoršanja starosne strukture traktora. Na društvenom sektoru mašinski park je sve stariji, a proces obnavljanja ide sporo.

Sredstva za kreditiranje proizvodnje i zaliha

Potrebno je i u 1985. godini osigurati potreban obujam sredstava za kreditiranje tekuće proizvodnje, zaliha i rezervi uz dio sredstava primarne emisije, koji je vrijedio u 1984. godini, ali uz uključivanje rači u sistem selektivnog kreditiranja. Također bi selektivnim kreditiranjem trebalo obuhvatiti proizvodnju pivarskog ječma, te stočnog ječma i zobi, kao značajnih komponenti stočne hrane.

Isto tako neophodno je u granicama usvojene politike kamatnih stopa utvrditi povoljnije kamatne stope za poljoprivrednu proizvodnju i zalihe po kreditima iz primarne emisije i iz kreditnog potencijala banaka u odnosu na druge selektivne namjene.

U 1984. godini se primjenjivala u prosjeku kamatna stopa na kredite iz primarne emisije za kreditiranje proizvodnje, zaliha i rezervi osnovnih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u visini 22 %. Po kreditima iz kreditnog potencijala banaka za spomenute namjene prosječna kamatna stopa je nešto viša (do 25 %) što ovisi od odluka pojedinih banaka.

Na kraju treba naglasiti da je za izvršenje svega ovoga potrebno uložiti maksimum napora na svim razinama, posebno u organizacijama udruženog rada društvene proizvodnje, zadrugama, osnovnim organizacijama kooperanata, žitarsko-mlinskim organizacijama i svim drugim direktnim i indirektnim sudionicima da se planirani programi i ove jeseni dosljedno realiziraju. Posljednjih nekoliko uspješnih godina u poljoprivredi nas još više obavezuju i postaju izazov da budu trajna orijentacija u proizvodnji, logično uz normalno potrebno praćenje društva sa nužnim ekonomskim mjerama.